

Om disputation inom det Naturvetenskapliga området vid Stockholms universitet

Disputationen är för den forskarstuderande en examination och en höjdpunkt som avslutar fyra års heltidsstudier. För att säkra att granskningen av avhandlingen och disputationen blir opartisk, saklig och vetenskapligt kvalitativ har den Områdesnämnden för naturvetenskap i tillägg till högskoleförordning och universitetets föreskrifter utformat de regler som följer nedan.

För disputationer inom det Naturvetenskapliga området gäller att:

- Datum och tid för disputation bokas av doktoranden hos Studentavdelningen, <http://www.su.se/forskning/utbildning-pa-forskarniva/disputera-vid-universitetet> Disputation ska äga rum under perioden 15 augusti – 15 juni. Dispens för disputation utanför denna period kan medges.
- Institutionen bokar lokal för disputationen.
- Ifyllt disputationsblankett med förslag på opponent, betygsnämnd, ordförande för disputationsakten och kontaktperson skickas in till disputation@science.su.se av prefekten eller av formellt utsedd forskarutbildningsämnesansvarig minst sju veckor före disputation, dvs. fyra veckor före spikning.
- Opponent och betygsnämndsledamöter bör ha docentkompetens. Både män och kvinnor bör vara representerade i betygsnämnden. Förslagen ska motiveras.
- Betygsnämnden ska bestå av tre ledamöter som är oberoende av varandra och därför bör komma från åtskilda vetenskapliga miljöer¹. En reservledamot ska utses. Av dessa fyra ska minst två ha sin verksamhet förlagd utanför Stockholms universitet och högst en får komma från samma institution som respondenten.
- Reservledamoten ska kunna ersätta alla ledamöter i betygsnämnden.
- Betygsnämndens samlade kompetens ska vara sådan att en noggrann vetenskaplig granskning av avhandlingen kan göras.
- Till ordförande för disputationsakten ska docentkompetent lärare anställd vid universitetet utses.
- Till kontaktperson för opponent och betygsnämnd kan ordföranden för disputationsakten eller annan tillsvidareanställd lärare vid institutionen utses.
- Den som utses till opponent, betygsnämndsledamot, ordförande för disputationsakten eller till kontaktperson får ej vara jävig relativt vare sig respondent eller handledare.
- Alla omständigheter som rubbar förtroendet för opartiskt agerande kan betraktas som jäv. I universitetets regelbok, bok 1, beskrivs lagstiftning kring jävsregler liksom några exempel. Exempel på jävssituationer återfinns också i Vetenskapsrådets jävspolicy 2014-04-10.
- Avhandlingen ska spikas i DiVA minst tre veckor före disputation. Perioden 16 juni – 14 augusti ska inte inräknas i spikningsperioden.
- Institutionen ansvarar för att avhandlingen skickas till opponent och betygsnämnd.
- För frågor om opponent, betygsnämnd och ordförande för disputationsakten, kontakta disputation@science.su.se

¹ Med vetenskaplig miljö åsyftas en institution, en del av en större institution eller ett nära samarbete mellan delar av två eller flera institutioner eller motsvarande gruppering

Områdesnämnden för naturvetenskap

Högskoleförordningen (HF)

Av examensbeskrivningen för doktorsexamen och konstnärlig doktorsexamen framgår att det för dessa examina krävs bland annat en godkänd doktorsavhandling. Doktorsavhandlingen ska ha försvarats muntligen vid en offentlig disputation. Vid disputationen ska det finnas en opponenter (HF 6:33).

Vid betygssättning av doktorsavhandlingen ska minst en person delta som inte är verksam vid den högskola där doktoranden examineras (HF 6:34).

Högskolan får meddela föreskrifter om det betygssystem som ska användas och om disputationen och betygssättningen i övrigt (HF 6:35).

Lokala föreskrifter vid Stockholms universitet

Rektor beslutar om universitetets föreskrifter för utbildning på forskarnivå. Det grundläggande regelverket återfinns i Högskolelagen (HL) och Högskoleförordningen (HF). Universitetets föreskrifter återfinns i sin helhet i Regelboken, bok 2. Föreskrifter relevanta för disputation inom det Naturvetenskapliga området är infogade i nedanstående regler.

Naturvetenskapliga områdets regler

I. GRANSKNING INFÖR AVHANDLINGSARBETETS SLUTFÖRANDE

Bedömning på institutionsnivå

När avhandlingsarbetet närmar sig sin fullbordning ska institutionen organisera en granskning av avhandlingen. Granskning bör ske åtskild från betygsnämndens arbete då denna ska stå fri i sin bedömning vid disputationen.¹ Granskningen ska leda fram till ett ställningstagande om disputation skall tillrättas. Ställningstagandet ska meddelas prefekten eller av dekanus utsedd forskarutbildningsansvarig. Om disputation avråds ska prefekten meddela detta till doktoranden skriftligen. Om doktoranden väljer att disputera trots att disputation avråds och avhandlingen då blir underkänd, får doktoranden stå för kostnaden att trycka avhandlingen och kostnader i samband med disputationen, som arvode till opponenter, resekostnader för betygsnämndens ledamöter, m.m.

¹ SUHF-rekommendationer för utbildning på forskarnivå 2011-3

II. OPPONENT, BETYGSNÄMND OCH ÖVRIGA ROLLER

Opponent

Opponenten bör ha docentkompetens, eller motsvarande, och får ej vara verksam vid Stockholms universitet. Om utsedd opponent får förhinder ska, om tiden medger detta, ny opponent utses. Om ett akut förhinder uppstår i samband med disputationstillfället kan disputationen genomföras via någon typ av videokonferens eller genom att någon av de ordinarie ledamöterna i betygsnämnden utses till opponent, i vilket fall betygsnämnden kompletteras med reservledamoten. Är inget av dessa alternativ möjligt skjuts disputationen upp till ett senare tillfälle.

Betygsnämnd

En doktorsavhandling ska bedömas med något av betygen underkänd eller godkänd. Vid betygssättningen ska hänsyn tas till innehållet i och det offentliga försvaret av avhandlingen. Betyg för en doktorsavhandling ska beslutas av en betygsnämnd, som utses särskilt för varje avhandling.

Betygsnämnden ska bestå av tre ledamöter, som alla bör ha docentkompetens, eller motsvarande, och som är oberoende av varandra och därför bör vara verksamma i åtskilda vetenskapliga miljöer². En reservledamot ska utses vilken ska kunna ersätta vilken som helst av de ordinarie ledamöterna. Av dessa fyra ska minst två ha sin verksamhet förlagd utanför Stockholms universitet och högst en får komma från samma institution som respondenten. Både män och kvinnor bör vara representerade i betygsnämnden. Betygsnämndens samlade kompetens ska vara sådan att en noggrann vetenskaplig granskning av avhandlingen kan göras.

Betygsnämnden ska utse ordförande inom sig. Opponenten och en av handledarna har rätt att vara närvarande vid sammanträden med betygsnämnden och delta i överläggningarna men inte i besluten. Betygsnämnden är beslutför när alla ledamöter är närvarande. Som nämndens beslut ska den mening gälla som de flesta enar sig om. Ett oenigt beslut och ett beslut om underkännande ska alltid motiveras.

² Med vetenskaplig miljö åsyftas en institution, en del av en större institution eller ett nära samarbete mellan delar av två eller flera institutioner eller motsvarande gruppering.

Ordförande för disputationsakten

Disputationen ska ledas av en ordförande. Till ordförande för disputationsakten utses docentkompetent lärare, väl förtrogen med de regler och rutiner som omgärdar disputationen och som är anställd vid universitetet.

Kontaktperson för opponent och betygsnämndsledamöter

Opponent och betygsnämndsledamöter ska ha en namngiven person att kontakta i de fall de önskar rekommendera att disputationen skjuts upp innan den officiellt tillkännagivits. Till kontaktperson för opponent och betygsnämnd kan ordföranden för disputationsakten eller annan tillsvidareanställd lärare vid institutionen utses.

Jävsregler

Den som utses till opponent, betygsnämndsledamot, ordförande för disputationsakten eller till kontaktperson får ej vara jävig relativt vare sig respondent eller handledare. Alla omständigheter som rubbar förtroendet för opartiskt agerande kan betraktas som jäv. I universitetets regelbok, bok 1, beskrivs lagstiftning kring jävsregler liksom några exempel. Exempel på jävssituationer återfinns också i Vetenskapsrådets jävspolicy 2014-04-10.

Disputationsblanketten - förslag till Områdesnämnden

Ifylld disputationsblankett med förslag på opponent, betygsnämnd, ordförande för disputationsakten och kontaktperson skickas in till disputation@science.su.se av prefekten eller av formellt utsedd forskarutbildningsämnesansvarig minst sju veckor före disputation, dvs. fyra veckor före spikning

Förslaget ska vara områdesnämnden tillhanda i så god tid att disputationen kan äga rum vid avsedd tidpunkt även om nämnden finner det nödvändigt att återremittera förslaget.

Av förslaget ska tydligt framgå

- att inga kända jäv föreligger mellan respondent och opponent, betygsnämndsledamot, ordförande för disputationsakten eller kontaktperson
- att inga kända jäv föreligger mellan handledare och opponent, betygsnämndsledamot, ordförande för disputationsakten eller kontaktperson

Opponent och betygsnämndsledamöter bör ha docentkompetens. Både män och kvinnor bör vara representerade i betygsnämnden. Förslagen ska motiveras.

Opponentens och betygsnämndens förberedelser

Institutionen ansvarar för att opponent och betygsnämndsledamöter i god tid informeras om regler och rutiner i samband med disputationen och att de får tillgång till en kopia av manuskriptet minst två veckor innan avhandlingen trycks. Detta gör det möjligt för opponenten och betygsnämndsledamöter att rekommendera ett uppskjutande av disputationen

redan innan den officiellt tillkännagivits. Rekommendation av uppskjutande meddelas utsedd kontaktperson, som genast tar kontakt med handledaren och prefekten. Om avhandlingen baseras på artiklar/manus som har flera författare, ska doktorandens eget bidrag till avhandlingen redovisas till opponent och betygsnämndsledamöter.

III. AVHANDLING OCH DISPUTATION

Bokning av tid och lokal för disputationen

Disputation ska äga rum under perioden 15 augusti – 15 juni, på tid och plats som rektor bestämmer. Om särskilda skäl föreligger, får rektor medge att viss disputation får ske under annan tid än terminstid. I sådant medgivande får rektor även medge att doktorsavhandlingen får göras tillgänglig och utsändas under annan tid än terminstid. Rektor har delegerat rätten att besluta om tid och plats för disputation, se Besluts- och delegationsordning för Stockholms universitet.

Datum och tid för disputationen bokas av doktoranden hos Studentavdelningen, <http://www.su.se/forskning/utbildning-pa-forskarniva/disputera-vid-universitetet>. Institutionen bokar lokal för disputationen.

Offentliggörande av avhandling - spikning

Doktorsavhandlingen ska offentliggöras, spikas elektroniskt i universitetets publiceringsdatabas DiVA, senast tre veckor före disputationsdatum. Perioden 16 juni – 14 augusti ska inte inräknas i spikningsperioden varför man vid disputation exempelvis 24 augusti behöver spika senast 5 juni.

Doktoranden ska i god tid, minst två veckor, före spikdagen registrera de bibliografiska uppgifterna om doktorsavhandlingen i DiVA, för att hinna få det spikblad som ska tryckas med avhandlingen. Mer information finns på universitetsbibliotekets webb.

<http://www.sub.su.se/publicera/spika-avhandling.aspx>

Framställning av avhandlingen

Doktorsavhandlingar och licentiatuppsatser på svenska ska ha en sammanfattning på engelska och vice versa. Institutionen svarar för att avhandlingens/uppsatsens engelska sammanfattning är översatt till svenska i avhandlingen.

För naturvetenskapliga området gäller att doktorsavhandlingar ska tryckas i minst 71 exemplar: 3 till Studentavdelningen, 18 till universitetsbiblioteket och minst 50 till institutionen. Prefekten beslutar om hur stor upplagan ska vara för institutionen i fråga. Samtliga dessa exemplar ska innehålla ett så kallat disputationstitelblad (spikblad). Till detta kommer 7 pliktexemplar som tryckeriet enligt *Lagen om pliktexemplar* är skyldigt att leverera. Det står doktoranden fritt att, på egen bekostnad, låta framställa ytterligare exemplar.

Doktoranden svarar för att doktorsavhandlingen senast vid spikningsdatum levereras till Studentavdelningen (3 ex), universitetsbiblioteket (18 ex) och institutionen (minst 50 ex.) och att den delges handledarna.

Institutionen svarar för att avhandlingen senast vid spikningsdatum delges opponent och betygsnämndens ledamöter, samt sänds till varje sådan institution vid svensk högskola/universitet inom vars verksamhetsområde ämnet för avhandlingen faller.

Kontrakt avseende avhandlingsproduktion och ersättning till opponent och ledamöter

Institutionerna bör för varje avhandling upprätta ett kontrakt mellan doktorand och institution för att reglera den ekonomiska sidan av avhandlingsproduktionen. Det är lämpligt att göra det när institutionen tillstyrkt att avhandlingen läggs fram. Kontraktet bör innehålla följande:

- en offert för framställning av avhandlingen ska granskas och godkännas av prefekten innan tryckning av avhandlingen får påbörjas,
- en specifikation av de kostnader (t.ex. för tryckning, språkgranskning, översättning, illustrationer) som institutionen ska täcka,
- eventuella kostnadsökningar beroende på åtgärder från doktorandens sida ska täckas av doktoranden,
- det antal exemplar avhandlingen ska mångfaldigas i.

Det är av stor vikt att det i avtalet med tryckeriet framgår att avhandlingen ska vara tryckt och levererad senast kl. 12:00 dagen före spikdagen. Tidigare färdigställande kan vara att rekommendera så att opponent och betygsnämnd får sina exemplar på spikdagen.

Mer information om rutiner kring avtal med tryckeri och tryck av avhandling finns här:

<http://www.su.se/forskning/utbildning-p%C3%A5-forskarniv%C3%A5/disputera-vid-universitetet/4-tryck-av-doktorsavhandling-1.10165>

Institutionen ansvarar för att doktoranden ersätts ”med skäligt belopp” för kostnader i samband med framställning och mångfaldigande av avhandlingen. Detta ska alltid täcka kostnaden för den del av upplagan som följer av områdesnämndens beslut om minsta upplaga (71 ex), *Lagen om pliktexemplar* (7 ex) och prefektens beslut om mer än 50 ex till institutionen. Institutionen ska också svara för att ersättning utbetalas till opponent och, i förekommande fall, till ledamöter i betygsnämnd. En förutsättning för att ersättning ska utgå är att institutionen tillstyrkt att avhandlingen läggs fram. Det är därför önskvärt att kontrakt upprättas (se ovan).

Mer information

Webbformuläret för bokning av disputationsdatum samt mer information rörande bland annat tryckning och distribution av doktorsavhandlingar finns här:

<http://www.su.se/forskning/utbildning-pa-forskarniva/disputera-vid-universitetet>

Om elektronisk spikning i DiVA finns här:

<http://www.sub.su.se/publicera/spika-avhandling.aspx>

Rutiner kring avtal med tryckeri och tryck av avhandling finns här:

<http://www.su.se/forskning/utbildning-p%C3%A5-forskarniv%C3%A5/disputera-vid-universitetet/4-tryck-av-doktorsavhandling-1.10165>

Naturvetenskapliga områdets blankett för disputationsanmälan finns som genväg här:

<http://www.science.su.se/>

För frågor om Naturvetenskapliga områdets disputationsblankett kontakta

disputation@science.su.se